

1. ชื่อสมุนไพร   คูน (KHUN)
2. ชื่อวิทยาศาสตร์   *Cassia fistula* L.   ชื่อวงศ์ Fabaceae (Leguminosae)
3. ชื่อท้องถิ่น   สมแล้ง (เหนือ), ลักเคย ลักเกลือ (ภาคใต้), purging cassia, purging fistula, golden shower, Indian laburnum, pudding-pine tree
4. ลักษณะทางพฤกษศาสตร์
 คูนเป็นไม้ยืนต้น ขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ สูง 5-15 เมตร
 ใบ เป็นใบประกอบรูปขนนก เรียงสลับ ใบย่อยเป็นรูปไข่หรือวงรี ปลายแหลม กว้าง 4-8 เซนติเมตร ยาว 7-12 เซนติเมตร
 ดอก ช่อดอกออกที่ปลายกิ่ง ห้อยเป็นโคมระย้า กลีบดอกสีเหลือง และกลิ่นหอมอ่อนๆ
 ผล เป็นฝักกลมยาว ฝักอ่อนมีสีเขียว แก่จัดเป็นสีน้ำตาลหรือดำ เปลือกแข็ง ผิวเรียบภายใน มีผนังกันเป็นห้อง แต่ละห้องมีเมล็ด 1 เมล็ด หุ้มด้วยเนื้อสีดำ เหนียว มีรสหวาน
5. ส่วนที่ใช้ทำยา
 เนื้อในฝักแก่
6. สรรพคุณของแต่ละส่วนที่ใช้ทำยา
 เนื้อในฝักแก่มีลักษณะเป็นเนื้อผลสีน้ำตาลเข้มเกือบดำ มีกลิ่นเฉพาะและมีรสหวานเล็กน้อย มีสรรพคุณเป็นยาระบาย
7. รายงานการวิจัยปัจจุบัน
 สารสกัดจากฝักคูน เมื่อขงให้หนูถีบจักรที่ขนาด 100-500 มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม พบว่าให้ผลเป็นยาระบาย และมีผลต้านการหดตัวของลำไส้หนูตะเภา ไม่ควรกินติดต่อกันเป็นเวลานานเพราะอาจทำให้ร่างกายเคยชิน เมื่อหยุดยาลำไส้จะไม่ทำงานตามปกติ
8. สารสำคัญ
 เนื้อในฝักคูนมีสารอนุพันธ์แอนทราควิโนน (anthraquinone derivative) หลายชนิด เช่น เรอิน (rhein), เซนโนไซด์เอ (sennoside A) เซนโนไซด์บี (sennoside B) บาร์บาโลอิน (barbaloin) และอะโลอิน (aloin) ซึ่งมีฤทธิ์เป็นยาระบาย
9. แหล่งกำเนิดและกระจายพันธุ์
 มีถิ่นกำเนิดในแถบเอเชียเขตร้อน โดยขึ้นตามป่าเบญจพรรณแล้งทั่วไป

10. พื้นที่เหมาะสมในการปลูกในประเทศไทย

- ลักษณะพื้นที่ พื้นที่ป่าทั่วไป สวนป่า หัวไร่ปลายนา
- ภาค ทั่วประเทศ
- จังหวัด ทั่วประเทศ

11. การคัดเลือกพันธุ์ (พันธุ์ที่นิยมปลูกในประเทศไทย)

- พันธุ์ที่ใช้เป็นยา พันธุ์พื้นบ้านทั่วไป (ดอกเหลือง)
- พันธุ์ที่ใช้เป็นอาหาร ไม่ใช่ทำเป็นอาหาร

12. การขยายพันธุ์

ขยายพันธุ์ด้วยการเพาะเมล็ด คุณเมื่อฝักแก่จะมีสีดำ นำมาปอกเปลือกเอาเนื้อในฝักออกแยกจากเมล็ด แล้วเอาเมล็ดที่มีสีดำมาล้างน้ำให้สะอาด และตากแดดให้แห้ง นำไปเพาะในถุงเพาะชำ ถุงละ 1 เมล็ด โดยถุงเพาะชำจะผสมดินกับปุ๋ยคอก ประมาณ 2 – 3 สัปดาห์ คุณจะมีงอกต้นใหม่ขึ้นมา เมื่อต้นกล้าคุณอายุประมาณ 10 – 12 เดือนให้นำลงปลูกต่อไป

13. การปลูก/สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการปลูก

- ฤดูกาลเพาะปลูก ปลูกได้ทุกฤดู และต้องมีน้ำเพียงพอ แต่นิยมปลูกในฤดูฝนระหว่างเดือนพฤษภาคม – กรกฎาคม
- การเตรียมดิน โดยการขุดหลุมกว้าง 50 เซนติเมตร ยาว 50 เซนติเมตร ลึก 50 เซนติเมตร รองก้นหลุมด้วยปุ๋ยคอก หรือปุ๋ยหมักคลุกเคล้ากับดิน ควรปลูกห่างกัน 4 – 5 เมตรขึ้นไป
- วิธีการปลูก เมื่อได้ต้นคุณอายุ 10 – 12 เดือน เอาลงปลูกในหลุมที่เตรียมไว้กลบดินให้เรียบร้อยแล้ว ปักไม้พุงต้นรตน้ำให้ชุ่มชื้นอยู่เสมอ

14. การปฏิบัติดูแลรักษา

- การให้ปุ๋ย คุณเป็นไม้ป่าจะใส่ปุ๋ยเมื่อรองก้นหลุมไปแล้ว แล้วใส่อีกครั้งเมื่ออายุ 6 เดือน จะเป็นปุ๋ยคอก หรือปุ๋ยวิทยาศาสตร์ได้ ควรใส่ปีละ 1 – 2 ครั้ง พร้อมการพรวนดินและกำจัดวัชพืช
- การให้น้ำ คุณเป็นไม้ป่าทนแล้ง ต้องการน้ำน้อย ถ้าปลูกในฤดูฝนสามารถปล่อยตามธรรมชาติก็ได้
- การกำจัดวัชพืช ควรทำพร้อมกับการพรวนดินและใส่ปุ๋ย
- การป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรู ระยะแรกจะมีหนอนและแมลงชอบกัดกินใบ ควรฉีดพ่นด้วยสารจำพวก เซฟวิน S85 เป็นต้น ควรฉีดทุก 2 – 3 เดือน

15. การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังเก็บเกี่ยว

- ฤดูกาลการเก็บเกี่ยว คุณจะให้ผลผลิตเมื่ออายุ 7 – 10 ปีขึ้นไป และจะออกดอกและฝัก พอสังเกตเห็นฝักมีสีดำสามารถเก็บเกี่ยวได้
- วิธีการเก็บเกี่ยว เมื่อฝักคุณแก่มีสีดำจะร่วงหล่นโคนต้นเก็บเอาตามธรรมชาติได้เลย
- การแปรรูปหลังการเก็บเกี่ยว เมื่อเก็บฝักคุณมาแล้ว นำมาปอกเปลือกของฝักออก เอาแต่เนื้อด้านในแยกออกมา และแยกเอาเมล็ดออก
- การบรรจุและการเก็บรักษา เมื่อได้เนื้อในฝักคุณแยกออกมาแล้ว นำมาใส่ถุงพลาสติก เพื่อส่งจำหน่ายต่อไป หรือถ้าจะเก็บไว้นาน ควรเก็บใส่ถุงแล้วมัดปากให้แน่น และเก็บไว้ในห้องที่มีอุณหภูมิปกติ

16. การจำหน่าย

เนื้อในฝักคุณแห้ง ราคา กิโลกรัมละ 80-100 บาท